

Marie-Louise Bachman

En intervju av Anna Orrghen

9 november 2007

Intervju 15

Från matematikmaskin till IT

Denna intervju har genomförts inom ramen för projektet Från matematikmaskin till IT som är ett samarbete mellan Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria vid KTH, Dataföreningen i Sverige och Tekniska museet finansierat av Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen Marcus & Amalia Wallenbergs minnesfond. Originalinspelning och transkript finns tillgängliga på Tekniska museet i Stockholm. Intervjun bör refereras på följande sätt:

Marie-Louise Bachman, intervju från 2007 av Anna Orrghen, medie- och kommunikationsvetenskap, Institutionen för kultur och kommunikation, Södertörns högskola, Stockholm.

Nyckelord: LIBRIS, katalogisering, KB, Svensk bokförteckning, Statskontoret.

Abstract

This interview with Marie-Louise Bachman was conducted at the Södertörn University College in Stockholm by Anna Orrghen on 9 November 2007. It dealt with Bachman's studies in history at Stockholm University, her education as a librarian assistant at The National Library of Sweden (KB) and her first contact with digital technology at the The National Library of Sweden during the mid-sixties. Bachman joined The National Library of Sweden in 1960 and her employment lasted until 1995 when she retired. One of her first tasks was to develop the cataloguing rules for the Swedish National Bibliography. In the interview Bachman described the experiences made during the seventies when LIBRIS – National Library Systems was developed. During the seventies Bachman continued to develop the cataloguing rules adapted to digital technology.

Informant: Marie-Louise Bachman
Intervjuare: Anna Orrghen
Tid: 9 november 2007
Plats: Flemingsberg

Anna Orrghen: För bandspelarens skull ska jag tala om att mitt namn är Anna Orrghen och jag sitter på Södertörns högskola tillsammans med Marie-Louise Bachman som är pensionerad förste bibliotekarie vid KB, Kungliga Biblioteket i Stockholm, och du har arbetat mycket med frågor kring katalogisering. Vill du lägga till någonting redan här?

Marie-Louise Bachman: Nej, om det gäller biblioteksvärlden så är det katalogisering, framförallt när jag kom till KB blev det det. På ett mindre bibliotek som Vitterhetsakademins bibliotek får man syssla med lite av varje så där sysslade jag med utlåning men också med att katalogisera och till och med att plocka fram böcker ifrån magasinerna eftersom det var så liten personalstyrka. Men på KB blev det så att jag hamnade på en avdelning där jag kom att syssla främst med katalogisering och det blev det som var det centrala.

Anna Orrghen: För att börja med din ungdom vet jag att du föddes 1928 i Stockholm.

Marie-Louise Bachman: Jag är född på Söder i Stockholm och har alltid bott på Söder.

Anna Orrghen: Vad gjorde dina föräldrar?

Marie-Louise Bachman: Min pappa var civilingenjör, utexaminerad från KTH. Han var anställd vid SJ och sen hade han en egen konsulterande ingenjörbyrå som projekterade vägar, bland annat i de här trakterna. Och mamma var då, som alltid, hemmafru sedan hon gifte sig, det blev ju så. Hon hade arbetat på Stockholms Stads Statistiska kontor tidigare. Jag vet inte vad hon hade för titel, kontorist eller något liknande.

Anna Orrghen: Har du alltid varit intresserad av böcker eller läsande?

Marie-Louise Bachman: Jo, jag har nog alltid varit road av att läsa. Det kan jag nog lugnt säga, det tycker jag.

Anna Orrghen: Är det någonting som ni har haft mycket hemifrån?

Marie-Louise Bachman: Ja. Vi hade ganska mycket böcker hemma och det lästes ju. Pappa var intresserad av historia och läste sådana böcker och mamma var med i läsecirklar som det var på den tiden, tillsammans med sina väninnor. Så visst, det lästes.

Anna Orrghen: Kom du ihåg någon särskild lärare eller annan person som du har haft under dina tidiga år som haft betydelse för vad du kommit att jobba med?

Marie-Louise Bachman: Ja, innan jag tog studenten i Högre allmänna läroverket för flickor på Södermalm, gick jag i Lychouskaskolan som var en privatskola som hade förberedande klasser och sen fortsatte man i flickskola. Men då kommunaliserades den, så från och med andra klass i flickskolan gick jag i Södermalms kommunala flickskola. Där gick jag till och med femte klassen, då gick jag över till gymnasium. Om man läste lite extra i vissa ämnen så kunde man pröva in till gymnasiet. Annars var det normalt att man gick realskolan och sedan direkt över till gymnasiet. Man kunde också komma över till

gymnasiet från flickskolan, men då blev det ett extra år så det tog lite längre tid. Men för min del gjorde det inte så mycket för jag började i skolan när jag var sex år.

Anna Orrghen: Du hade ett år tillgodo?

Marie-Louise Bachman: Det kan man säga. Lärare jag minns mest är inte från de där allra första åren utan det är dels ifrån flickskolan och sen från gymnasiet. Eva Boström, som var rektor för flickskolan så länge den var självständig. Hon var dotter till statsministern Boström. Hon var lite lik honom också. Hon undervisade i historia och det var jag mycket intresserad av och fick till och med premium i historia när jag gick i femte klass.

Anna Orrghen: Var det för något särskilt arbete du hade gjort?

Marie-Louise Bachman: Nej, det var nog i största allmänhet. Annars var det väl inte så roligt i den där flickskolan därför att lärarinnorna var mestadels ganska gamla och sedan var de lite stränga och inte särskilt roliga. Det fanns väl en och annan som var lite yngre och lite mera modern men annars var det mycket ålderdomligt. Därför kändes det väldigt skönt att komma över till gymnasiet, man fick manliga lärare och det var en helt annan stil på det hela.

Anna Orrghen: Skiljde sig undervisningen?

Marie-Louise Bachman: Ja, metoderna var lite annorlunda, lite modernare. Nu hade vi en framstående rektor i Södra Flickläroverket, som det kallades, Beth Hennings, känd historiker. Hon var den första rektorn för den här skolan som hon byggde upp från grunden och skaffade mycket fina lärare. Aina Erlander undervisade till exempel i matematik och det var ju spännande sen när hon plötsligt blev statsministerfru. Men hon fortsatte minsann sitt arbete ändå.

Anna Orrghen: Det var ju intressant.

Marie-Louise Bachman: Ja. Vi hade lite dåliga lokaler till en början för den här skolan var så ny så den hade inte fått en egen byggnad, men det fick vi så småningom. Och då låg den vid Bohusgatan på Söder. Jag vet inte hur pass orienterad du är där i de trakterna?

Anna Orrghen: Jo, jag har bott där mellan det att jag var 18 och tills nu i våras.

Marie-Louise Bachman: Ja, då så. Det är Bohusgatan där i närheten av Folksam. Det är också förändrat nu, det kallas för Frans Schartaus gymnasium. Det var de stora förändringarna som kom sedan. Det här var ett flickläroverk. Men det var en mycket bra skola och Beth Hennings hade ordning och reda, så jag trivdes bra där. Även om man naturligtvis kunde anmärka en del på vissa lärare. Vår klassföreståndare som hette Nils Norman var litteraturhistoriker och hans undervisning var lite skröplig i början därför att parallellt med att han undervisade i skolan höll han på att göra färdig sin doktorsavhandling, så han var rätt så sömnig. Han lät oss gärna läsa högt och det var till och med tal om att vi skulle framföra klagomål på hans undervisning men sen tog det sig och de sista åren var vi ganska förtjusta i honom i alla fall.

Anna Orrghen: Hade han hunnit disputerat då?

Marie-Louise Bachman: Nej, det gjorde han senare. Han var specialist på Strindberg så Strindberg satt oss i halsen lite för mycket. Vi kom inte så mycket längre.

Anna Orrghen: Ojdå.

Marie-Louise Bachman: Ja, lite längre men inte mycket.

Anna Orrghen: Du nämnde tidigare att du var väldigt intresserad av historia?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var jag då och har varit jag hela tiden och det blev så att när jag sedan skulle fortsätta vid högskolan blev det historia som jag tog som första ämne.

Anna Orrghen: Var det självklart att du skulle fortsätta med högre studier?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var det väl mer eller mindre. Det tror jag nog att mina närmaste tyckte och nu vet jag att en av de lite yngre lärarinnorna i flickskolan kunde tydligen se att jag skulle bli någon som skulle kunna fortsätta de högre studierna, hon nämnde någonting sådant. Då tänkte jag inte så långt utan då var det väl bara att komma in i gymnasiet, men inte längre.

Anna Orrghen: Du tog studentexamen 1947?

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Och så började jag på hösten -47 och läste historia, och fortsatte med det tills jag hade fått mina tre betyg och skrev en uppsats.

Anna Orrghen: Hur var undervisningen där?

Marie-Louise Bachman: Den var inte alls som den är nu. Det var så kallade examinatio-
rier. Först läste man om antikens historia för Olof Vessberg och man hade någon liten tenta på det. Sen skulle man fortsätta med medeltiden, men det rann lite mer ut i sanden. Det blev mer att man satt och läste in kursen själv och tenterade av den muntligt. Jag förstår att skrivningar är det som är A och O nu för tiden, men det var det inte då. Vi var inte så många heller, vi var väl relativt många som läste historia, ett tjugotal. Men det är ju inte mycket nu för tiden.

Anna Orrghen: Nej, nu är det större klasser.

Marie-Louise Bachman: En av lärarna där, Salomon Kraft, var också lektor vid flickskolan på Norrmalm som kallades Shalf. Och han var tydligen väldigt omtyckt så många av hans elever fortsatte att läsa historia, så flera av mina första kurskamrater kom därifrån för att de haft honom.

Anna Orrghen: Vad roligt att man har personliga kopplingar som påverkar vad man läser. Vad hade ni för kurslitteratur?

Marie-Louise Bachman: Det fanns ju ingen kurslitteratur, det var det som var så tråkigt. Det fanns ingenting på svenska, man fick läsa på danska, förfärligt tråkiga som man fick kämpa sig igenom. Där har det verkligen förbättrats ordentligt på senare tid.

Anna Orrghen: Var det tyskt och engelskt också eller var det mest på danska?

Marie-Louise Bachman: Ja, det blev det ju senare men jag har inget direkt minne av det. Nej, det var de danska böckerna som man läste. Sen fick man ta till de här stora historieverken som fanns som översiktsverk på den tiden.

Anna Orrghen: Vad handlade din trebetygsuppsats om?

Marie-Louise Bachman: Den handlade om Gustav III:s krig mot Ryssland vid krigsutbrottet. Man har talat om att det var som någon slags maskerad, att Gustav III skickade dit soldater som kläddes ut till ryssar och så anföll de svenskarna så att han skulle få igång kriget. Det var en liten rolig historia. Fast det fanns naturligtvis inte så väldigt klara bevis för att det verkligen förhöll sig så. Det berodde väl mycket på hur man kan tolka hur det gick till.

Anna Orrghen: Fick du sitta mycket i olika arkiv eller byggde det på litteraturstudier?

Marie-Louise Bachman: Ja, det byggde ju på litteraturstudier, men något arkivstudium var det. För jag minns första gången som jag fick fram något brev eller något annat originalmaterial från slutet av 1700-talet, att det kändes så fantastiskt att få se det och läsa det.

Anna Orrghen: Sen läste du också statskunskap och slaviska språk?

Marie-Louise Bachman: Ja. Statskunskap föll sig ganska naturligt när man hade läst historia. Då var det Elis Håstad som var professor. Han var mycket trevlig och det var mycket bra undervisning. Även om en del inslag i litteraturlistan var mer eller mindre trista. Man skulle läsa om kommunalkunskap, det var inte särskilt roligt. Jag var mer road av demokrati och idéer och den delen av litteraturen. Men det var bra att ha även om allt som man då läste är borta för länge sedan. Man har ingen glädje av att man har läst om hur kommunerna fungerade på 40- och 50-talen, det är ganska förändrat.

Anna Orrghen: Var det mer svenskt undervisningsmaterial i statskunskap?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var det. Men det var också engelska, en bok som handlade om demokrati, så man läste på främmande språk. Och det där med slaviska språk hänger ihop med att jag parallellt med att jag läste på högskolan gick en biblioteksassistentkurs på KB, eftersom man skulle tänka sig att man skulle ha något yrke sedan. Då var det så lustigt att min mamma hade sett en liten annons om att KB antog elever till en assistentkurs och då gick jag till KB och hörde mig för om jag kunde gå på kursen samtidigt som jag gick på högskolan. Jodå, det trodde de nog att det skulle gå bra, och det gjorde det också. Det var inte så mycket. Man skulle gå på föreläsningar och sen satt man mest hemma eller på bibliotek och läste, och den där kursen var inte så jobbig.

Anna Orrghen: Den började -48?

Marie-Louise Bachman: Ja det var -48 på våren. Den började väl i januari och sen var det fyra månader, sen hade man en praktikmånad och det var då jag var ute på Karolinska institutets bibliotek.

Anna Orrghen: Vad fick ni göra på kursen?

Marie-Louise Bachman: Vi fick lära oss bibliografier och uppslagsböcker och sen fick vi lära oss grunderna i katalogisering. Sen var det lite allmänna ämnen också runt omkring, men det där var huvuddelarna.

Anna Orrghen: Hade du funderat på biblioteksyrket?

Marie-Louise Bachman: Ja, jag vet inte riktigt hur, men det måste ha varit så. Eftersom jag inte var intresserad av att bli lärare så fanns det egentligen inte så mycket annat att välja på som humanist än den här inriktningen mot bibliotek. Det lät som om det skulle kunna var någonting och det blev det ju också. Och det här med slaviska språk, det var det att jag tyckte att det var bra att ha något lite udda ämne som inte så många hade och att det var bra om det blev lite udda språkkunskaper på bibliotek, därför valde jag att läsa slaviska språk. Men det var bottenivå. Jag tror vi var två-tre personer på grundundervisningen på några av lektionerna när man skulle börja läsa slaviska språk. Sen var det några enstaka föreläsningar också. Nej, det var ju mörkaste Stalintiden, och då var det inte populärt. Några av de som läste där hade rysk bakgrund eller hade anledning att lära sig ryska av andra skäl, så särskilt mycket blev det inte. Jag skulle läsa det från grunden och det jag lärde mig var väl så pass mycket att jag kunde ha hjälp av det i katalogiseringsarbetet, så jag åtminstone kunde läsa det. Men tala och sådär det gick inte. Det är ett nytt alfabet man skall lära sig och det är ganska jobbigt språk också. Men det kan vara bra att kunna lite grand, det visade sig.

Anna Orrghen: Läste du först hela historieämnet eller varvade du olika ämnen?

Marie-Louise Bachman: Det gick lite parallellt. Man kunde gå på föreläsningar i statskunskap när man fortsatte att skriva färdigt uppsatsen i historia, den kom lite senare. Och sen skulle man skriva en uppsats för två betyg i statskunskap och den handlade om det engelska överhuset och dess roll och då satt jag på Riksdagsbiblioteket och gick igenom protokoll. Det var ganska kul.

Anna Orrghen: Var det vanligt att man som student fick gå till arkiven?

Marie-Louise Bachman: Ja, det fick man ju. När man var recensior blev man orienterad i de olika biblioteken och arkiven. Jag vet att vi var på KB och sen var man på Riksarkivet också, det gamla Riksarkivet som låg på Riddarholmen i det där hiskliga huset bredvid järnvägsbron. Hemskt, med en fruktansvärd trappa upp, mörkt och dammigt. Och det måste jag uppsöka några gånger under den där tiden, och även senare.

Anna Orrghen: 1951 tog du din fil kand?

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Och då gällde det att få något jobb. Jag hade varit så kallad sommarflicka på Karolinska Institutets bibliotek ett par gånger för att tjäna lite pengar någon månad eftersom jag hade min fot inne där, men litteraturen där är inte särskilt rolig för en humanist så jag hade velat ha någonting annat. Då tog jag lite kontakter, bland annat med en av bibliotekarierna på KB, Christian Callmer, som hade haft undervisning i katalogisering och han visste att det eventuellt skulle vara möjligt att få plats på Vitterhetsakademiens bibliotek. Jag kontaktade dem och så småningom blev det så att jag fick anställning där, som biträde först och sen var jag assistent.

Anna Orrghen: Det var ingen tjänst som du sökte?

Marie-Louise Bachman: Nej, inte direkt. Utan man lämnade in lite betyg, men inte att man sökte. Det var inte någon utlysning av någon tjänst, det kan jag inte påminna mig att det var utan det gick mer via det personliga.

Anna Orrghen: Vad hade du för uppgifter när du var där?

Marie-Louise Bachman: Där fanns en förste bibliotekarie, en bibliotekarie och sen var det en assistent. Vi var väl två stycken som hjälptes åt som assistent eller biträden. Då skulle man sköta låneexpeditionen, sen skulle man hjälpa till med katalogiseringen som kontrollerades av bibliotekarien. Och eftersom vaktmästaren hade väldigt mycket annat att göra blev det också så att man fick gå in i bokmagasinen och plocka fram böcker till forskarna. Men huvudsakligen var det utlåningar och även katalogiseringen.

Anna Orrghen: Och där var du fram till 1959?

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Och under den tiden tog jag en tilläggsexamen. När jag hade gjort en resa till Italien blev jag så intresserad av forntiden så jag läste klassisk fornkunskap som det hette då. Det är det nuvarande ämnet antikens kultur.

Anna Orrghen: Gjorde du det parallellt som du arbetade där?

Marie-Louise Bachman: Ja, det gjorde jag därför att det var ett fåtal föreläsningar och det kunde jag få tillåtelse av bibliotekarien att gå ifrån på dagarna och sen kunde jag läsa in det lilla som var. Sen gjorde vi en studieresa till Köpenhamn som, vi var väl en sådär tio stycken kanske.

Anna Orrghen: Det var mindre grupper då.

Marie-Louise Bachman: En liten grupp men vi hade mycket trevligt.

Anna Orrghen: Det här gjorde du 1953?

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Men sen funderade jag på hur jag skulle gå vidare, om jag skulle läsa konsthistoria för det låg nära till hands. Men jag fortsatte med historia och till en början så skulle man läsa in en viss kurs och det kunde jag göra parallellt med att jag jobbade för det gjorde ju ingenting om det tog lite tid.

Anna Orrghen: Man kunde smälta kunskaperna?

Marie-Louise Bachman: Jovisst. Så det gjorde jag och prövade av ett par gånger. Sen skulle jag skriva en avhandling och då låg det relativt nära tillhands att det skulle röra sig om Vitterhetsakademiens historia eftersom den inte var fullbordad. Henrik Schück har ju skrivit Vitterhetsakademiens historia, men han kom inte längre fram än till 1837, så därefter var det tomt och det grep jag mig an. Då satt jag ju mitt uppe i materialet. Där fanns protokoll och allt, så jag fick en liten skrubb där. När jag var tjänstledig sista året för att göra färdigt det här, satt jag där ute i magasinet omgiven av protokoll och annat som jag plöjde igenom.

Anna Orrghen: Det var en licentiatavhandling?

Marie-Louise Bachman: Ja, det blev en licentiatavhandling.

Anna Orrghen: Vem hade du som handledare?

Marie-Louise Bachman: Det var Torvald Höjer, som sedan tyvärr gick bort ganska snart efter.

Anna Orrghen: Gick det bra att studera parallellt som du arbetade?

Marie-Louise Bachman: Ja, det är klart att ibland var det lite trögt med litteraturläsningen som man skulle kämpa sig igenom. Sen skulle man helst läsa kurslitteratur på tyska, franska och engelska. Eftersom jag hade läst lite italienska fick jag för mig att läsa en bok på italienska också.

Anna Orrghen: Det var ambitiöst.

Marie-Louise Bachman: Och då fick jag försöka redogöra för innehållet i den för Höjer, för den hade han ju inte läst. Ibland var det lite kämpigt och man fick gå upp till professorn och bli lite på-pushad att fortsätta, men så småningom blev det i alla fall färdigt.

Anna Orrghen: Du tog din examen 1960?

Marie-Louise Bachman: Ja. Jag tog ut den 1960.

Anna Orrghen: Och så började du vid KB 1960?

Marie-Louise Bachman: Ja, och för övergången mellan Vitterhetsakademien och KB förhöll det sig så att jag skulle göra färdigt min licavhandling och målet var att jag skulle kunna söka den bibliotekarietjänst som eventuellt skulle bli ledig där. Det är en lång historia, men chefen för Vitterhetsakademiens bibliotek, Adolf Schück, avled hastigt och då förordnades bibliotekarien Maja Lundqvist i hans ställe och sen fanns det ytterligare en bibliotekarie för Schück var redan tjänstledig och Maja Lundqvist var hans vikarie och hennes vikarie var Wilhelm Odelberg från KB. Därför fick jag lite kontakt med KB. Men sen visade det sig att när han skulle söka tjänsten som fast bibliotekarie kom annat emellan. Han blev erbjuden en tjänst på Vetenskapsakademiens bibliotek och tog den istället. Då var jag inte färdig med min avhandling så jag kunde inte söka. Villkoret för att söka en högre tjänst var fortfarande att man hade skrivit en avhandling. Den var nätt och jämnt färdig så det blev så att jag visserligen sökte tjänsten men den gick till en annan person. Men då kom det ett brev ifrån Kungliga Biblioteket, från Uno Willers som hade erfarenhet att jag nyligen skulle ha avlagt min licentiatexamen och undrade om jag var intresserad att bli amanuens på Kungliga Biblioteket, och det är klart att jag var det.

Anna Orrghen: Var det helt oväntat?

Marie-Louise Bachman: Nej, nu var det nog inte Wilhelm Odelberg, utan jag tror att det var Sune Lindqvist, som sedan blev min chef på KB, som på något sätt hade hört talas om att jag skulle kunna vara intresserad av att byta bibliotek. Det gjorde jag och det blev bra och där blev jag kvar.

Anna Orrghen: Vad hade du för arbetsuppgifter när du började som amanuens på KB?

Marie-Louise Bachman: Som amanuens går man runt på olika avdelningar i tre månader för att lära känna dem. KB har inte, som de andra universitetsbiblioteken, haft någon fast utbildning av amanuenserna, utan det var som något slags prov att man tjänstgör på inköpsavdelningen, man tjänstgör på låneexpeditionen, man tjänstgör någon kortare tid på handskriftsavelningen och i mitt fall var det sen Bibliografiska Institutet och så svenska tryckavdelningen. Jag gick runt, var fjorton dagar här och fjorton dagar där och fick sätta mig in i vad de gjorde, för att sen bli godkänd och placerad. Då var det ju klart att eftersom det var Sune Lindqvist som var intresserad av mig så var det där jag skulle hamna och det gjorde jag.

Anna Orrghen: Och vilken avdelning var det?

Marie-Louise Bachman: Det var Bibliografiska Institutet som sysslade med katalogiseringen för svenska nationalbibliografen, Svensk bokförteckning. Och då hamnade jag på en av de tre avdelningarna. Det fanns tre avdelningar, dels en som gjorde Svensk bokförteckning, en som gjorde Accessionskatalogen över utländsk litteratur och sen en som gjorde centralkatalogiseringen. Det var en central katalogisering av svenska böcker för de andra universitetsbiblioteken. Man skickade ut katalogkort till dem, någon slags rationalisering utav verksamheten som var mer eller mindre illa sedd på de andra biblioteken, de var inte så roade.

Anna Orrghen: Varför inte då?

Marie-Louise Bachman: Nja, därför att det fungerade inte så där väldigt bra. Vi skickade ut kort, men problemet var att de fick korten och då hade de fått böckerna från tryckeriet och så skulle de para ihop kort och bok och det var där som det inte alltid var så lätt att få det att flyta så att böckerna blev färdigbehandlade i tid. Jag hamnade under Lars Tynell som sen blev riksbibliotekarie, han var då chef för centralkatalogiseringen och där blev jag kvar och sen gick Lars Tynell vidare till andra tjänster och då kom en annan bibliotekarie, Arne Bergstrand, och när han sen också gick vidare blev det jag som fick ta över centralkatalogiseringen.

Anna Orrghen: När kom du i kontakt med datorer?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var någonting som kom så småningom. Det var Sune Lindqvist som blev inblandad i den här första ADB-kommittén. Men det jag sysslade med då var inte det som var direkt berört, utan det som Sune Lindqvist tänkte sig var mest ägnat för datorisering var ju Accessionskatalogen, och det var där man hade provverksamheten med de där olikfärgade häftena som resultat. Jag undrar om de finns kvar någonstans undanstoppade men som fungerade då som någon slags provisorisk accessionskatalog i tryck.

Anna Orrghen: Var det Lennart Rosqvist som informerade?

Marie-Louise Bachman: Ja, Lennart Rosqvist kom väl in ganska tidigt. Han demonstrerade hur det hela skulle gå till för oss så vi skulle veta vad det var?

Anna Orrghen: Hur reagerade ni när ni såg det här eller vad tänkte ni om det de gjorde?

Marie-Louise Bachman: Jag vet inte om man tänkte så mycket. Det var väl intressant och det här med att man gjorde någonting åt Accessionskatalogen var ju bara bra efter-

som det var sådana kolossala eftersläpningar där. Det hade kommit in väldigt mycket anmälningar och man hade inte hunnit att bearbeta dem och katalogerna låg efter i tryckning i många, många år. Så någonting behövde göras och då verkade det som att det skulle vara en utväg. Det skulle gå fort hoppades man. Och så trodde man att det inte skulle bli några papper, men där bet man sig i tummen.

Anna Orrghen: Förde man sådana diskussioner också inom KB, vad man tänkte att det här skulle leda till?

Marie-Louise Bachman: Nej, det har jag inte något minne av att man gjorde, man hade väl fullt upp med sitt dagliga. Det här var någonting som Sune Lindqvist satt i en kommitté och jobbade med så att jag kan inte minnas att vi, åtminstone inte under 60-talet hade så mycket med det där att göra. Lite grand var det väl, just då att Rosqvist demonstrerade hur det skulle kunna fungera. Men exakt när det var minns jag inte, utan det kom väl senare när ADB istället blev LIBRIS. Då blev vi alla mer berörda, när Statskontoret började komma in i bilden.

Anna Orrghen: Och det var i början på 70-talet?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var det väl ungefär.

Anna Orrghen: Vad fick det för verkningar för din verksamhet, det vill säga katalogiseringsverksamheten?

Marie-Louise Bachman: Jag blev mest berörd genom att jag tidigare under 60-talet hade haft i uppgift att jobba fram nya gemensamma katalogregler, och det var det som gjorde att jag sedan så småningom gled in i LIBRIS-verksamheten. Där var det ju också tal om att det skulle vara gemensamma katalogregler. Men de här första reglerna var mer traditionella och kom inte att tillämpas heller utan då blev det att börja på nytt.

Anna Orrghen: Hur var första reglerna formulerade?

Marie-Louise Bachman: Det var meningen att de skulle fungera både för folk- och forskningsbibliotek, men främst för folkbiblioteken.

Anna Orrghen: Vad var det som gjorde att de inte skulle kunna användas?

Marie-Louise Bachman: Ja det var helt enkelt att plötsligt kommer det här med ADB, som man sade då, datoriseringen. Framförallt upptäckte man att om man skulle kunna ha något samarbete internationellt måste man följa internationella regler och Sune Lindqvist deltog i några konferenser så han hade klart för sig att det här måste vi följa. Redan när vi började med de här första reglerna, som sen inte kom att användas, tittade man på de amerikanska reglerna som sen blev förebild.

Anna Orrghen: Vad tog man efter från dem? Kan man beskriva reglerna för någon som inte är insatt i katalogiseringsverksamhet?

Marie-Louise Bachman: Det är väl inte alldeles lätt att göra. Jag vet inte hur mycket du använder bibliotek och kataloger?

Anna Orrghen: Som forskare använder jag det.

Marie-Louise Bachman: Då tänker man naturligtvis inte så mycket på det här med författare och titel och sådant där annat. De här katalogkortet som vi distribuerade hade den fördelen att man skrev stenciler och av en stencil kunde man framställa flera olika kort genom att man hade olika rubriker ovanför som man kunde klistra över när man gjorde själva kortet. Där var en grund till samarbete också mellan biblioteken i detta.

Anna Orrghen: Då är det titel, författare och ämneskod?

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Sen har man också försökt att samarbeta när det gällde ämneskatalogisering. Klassificeringen är ett knepigt kapitel eftersom inte alla bibliotek har haft samma system. Folkbiblioteken och de stora universiteten har haft samma som har behövt revideras eftersom verkligheten ändrar sig. Jag minns mycket väl när vi under 60-talet fick lov att göra om avdelningen med Afrikas geografi och då hade vi en geograf på KB som åtog sig att försöka dela in det på ett vettigt sätt efter de nya staterna som dök upp. Och så kommer det nya ämnen också. Plötsligt dyker det upp ett ämne, som det här med datoriseringen. Var placerar man in det?

Anna Orrghen: Hur gjorde man då?

Marie-Louise Bachman: Då fick man sätta till någonting helt nytt. Det var också knepigt. Så visst har det hänt väldigt mycket.

Anna Orrghen: Sen började även katalogiseringen att datoriseras?

Marie-Louise Bachman: Ja, det började med att det stansades. Det var AK, Accessionskatalogen. Istället för att sitta och skriva på maskin som de gjorde först, lade vi in materialet på stans och sen på rullar som skickades iväg för bearbetning.

Anna Orrghen: Tog det lång tid?

Marie-Louise Bachman: Jag vet inte. Jag hade inte närmare beröring just med stansningen. När LIBRIS-projektet började komma igång visade det sig att man skulle hoppa över det där stadiet. Då skulle det bli on-line katalogisering istället och där var vi väldigt långt framme i Sverige måste man säga. För det var inga andra länder, annat än där borta i USA, som hade kommit så långt. Jag var på studiebesök i Amerika 1970. Jag var där för att hälsa på två flickor ifrån KB som under ett par års tid jobbade där. Och då fick man gå runt på stora Library of Congress och se deras enorma hallar. När en av flickorna skrev till oss och skulle skildra hur det var där borta beskrev hon att det var som att sitta och katalogisera i stora ankomsthallen på Centralen. Det stämde för det var sådana enorma salar och enorma mängder med människor som satt där i sina små bås och jobbade. De svenska flickorna skulle ta hand om det nordiska materialet och hjälpa dem med det på Library of Congress. Där träffade jag en av de ledande damerna när det gäller datoriseringen, nämligen Henriette Avram, en liten mörk dam från Texas. Hon tyckte att vi var ganska framåt som hade tänkt oss att vi skulle katalogisera on-line, för så långt hade man inte kommit där då. Det var alltså 1970. Ja, de hade väl försökt med det, men det normala var fortfarande att man inte gjorde det direkt.

Anna Orrghen: Hur kommer det sig att Sverige var så långt framme?

Marie-Louise Bachman: Det kan jag inte säga. Det är väl i den tekniska sidan man får gräva om man skall få fram hur det blev. Sen är det också påfallande att vi dels gjorde vårt LIBRIS-projekt, sen var ju också materialet, den dator man använde sig av var svensk ifrån SAAB. Och det är ingenting som man kan tänka sig nu när allting har förändrats i och med globaliseringen, allting kommer bara ifrån utlandet, eller från Amerika. Men då gjorde vi allting själva. Vi gjorde våra egna regler. De här som Sten Hedberg från Uppsala universitetsbibliotek och jag jobbade med var nog ganska unika. Meningen var att de skulle passa båda bibliotekstyperna, folk- och forskningsbibliotek. Men det gick inte eftersom folkbiblioteken hade sitt eget system, BTJ:s BURK som deras databas hette. Då katalogiserade eller formaterade de på ett sätt och vi på ett annat sätt. Men våra katalogregler, som inte kom att användas så väldigt länge, de var gula med svart spirallygg och innehöll både regler för hur man skulle katalogisera och beskriva boken och hur man skulle koda den. Formateringen är en slags kodning. Det är MARC-formatet som kom ifrån Amerika som är grunden för inkodning av bibliografiska uppgifter och det är den här damen som jag nämnde, Henriette Avram, som i grunden är mamman till det. Och det har tydligen lyckats överleva. Från början trodde man att det skulle kunna användas överallt, men varje land gjorde sin egen version av MARC-formatet och sen har det blivit så att man får lov att släppa sitt nationella format och övergå mer till det internationella. Nu har jag inte hängt med i utvecklingen, så nu vet jag inte riktigt. Jag vet att de har ett annat format nu än tidigare.

Anna Orrghen: Och vad var det för typ av SAAB-dator?

Marie-Louise Bachman: Så långt insatt i det tekniska är jag inte att jag kan säga det. SAAB hade tydligen framställt datorer som sen köptes av länsstyrelserna, så den dator som LIBRIS använde var den som var på Östergötlands läns landsting, på ÖLLD, som man hade kontakt med. Och där låg LIBRIS databas. När vi gick över till LIBRIS III minns jag att Lennart Gärdvall som var chef för LIBRIS då, kom med två stora resväskor och sade "här är LIBRIS". Då hade han databasen med sig från Linköping när vi skulle starta upp 1980. Det var lite skillnad mot när jag första gången fick kontakt med en dator, då var det som en stor hall med jättelika stora skåp och vitrockade personer som gick omkring och betjänade dem. Och det är någonting annat än våra små burkar.

Anna Orrghen: Ja, absolut. Hade ni också så stora datorer på KB?

Marie-Louise Bachman: Nej, utan den dator som betjänade oss var den som stod i Linköping och från början vara det bara öppet några timmar om dagen.

Anna Orrghen: Behövde ni åka ned eller skickade ni kort?

Marie-Louise Bachman: Nej, det behövde man inte göra. Det var ju on-line bearbetning och sedan kördes det på nätterna. Till Linköping åkte man för sammanträden och för att se hur de hade det, för de var ju pionjärbibliotek.

Anna Orrghen: När ni fick göra om katalogiseringsreglerna för att LIBRIS kom och MARC-formatet, fanns det skillnader i de reglerna och vad var det som skiljde?

Marie-Louise Bachman: Ja, det gjorde det. De här reglerna var enklare. Förut var det ett kruz vad som skall vara huvuduppslag eller enda ingång. Nu för tiden behöver man inte bry sig om det utan man kan söka på praktiskt taget allting i en katalogpost. Men från början var det väldigt viktigt vad som var huvudingången till en katalogpost. Sen kunde

det finnas hänvisningar dit eller med de här katalogkorten vi hade så kunde det finnas bikort, flera biingångar. Och det där hade man alltid väldigt mycket diskussioner om, vad som skulle vara huvudingång. Det normala är ju författaren. Men när det inte finns någon författare, vad skall det då vara? Jo, då ska det vara titel. Och ibland skall det inte vara titel utan ibland skall det vara den utgivande institutionen. Och det är det där med den utgivande institutionen som alltid har varit ett trätoämne och är mycket besvärligt.

Anna Orrghen: Hur reagerade forskarna när ni började använda det datoriserade katalogsystemet? Eller märkte de överhuvudtaget av det?

Marie-Louise Bachman: Åtminstone humanister var väldigt länge avvaktande till det här. Jag har också arbetat med Svensk historisk bibliografi och jag vet att forskare och historiker försiktigt undrade ”kommer den inte i tryck”, ”nej det är nu bara i elektronisk form, det är inte att tänka på för det är ju alldeles för dyrt att ge ut någonting i tryck”. Så det dröjde. Sen var det också mycket problem med LIBRIS i början med de här välsignade katalogkorten som var så förskräckligt fula till en början och som inte levererades i tid och det ena med det andra. Jag tog med den här [Marie-Louise Bachman tar fram ett särstryck], för innan jag gav mig iväg tänkte jag att jag skall göra en räd och då plockade jag fram det här som jag har skrivit i festskriften till Sune Lindqvist. Jag vet inte om du känner till den där?

Anna Orrghen: Nej, inte den här.

Marie-Louise Bachman: Där är det mycket om just det här samarbetet och kanske lite bättre. Jag skrev det när jag hade det i färskt minne och jag hade tillgång till material och där finns just en episod som hör till de där som jag minns mycket väl om samarbetet med Statskontoret. För det var ju det förskräckliga Statskontoret som vi hela tiden skulle samarbeta med.

Anna Orrghen: När jag har läst i Lena Olssons avhandling har jag förstått att det var svårt.

Marie-Louise Bachman: Ja, det var inte så lätt. De förstod inte oss och vi förstod väl inte dem. Statskontoristerna trodde väl, när det blev katalogiseringen som kom att stå i centrum för datorisering, att det var något sådant där enkelt kontorsarbete. Men de hade inte alls fattat svårigheterna och hur komplicerat det är att beskriva en bok. Det är inte bara att läsa av titelblad. Där skar det sig ganska mycket.

Anna Orrghen: Hur hanterade ni det?

Marie-Louise Bachman: Och så var det långsamt. De lovade och det drog ut på tiden och de hade inte resurser. Det var väldigt storstilat till att börja med, den här tjugosiga planen då allting skulle vara centrerat och alla rutiner skulle göras i LIBRIS. Men till slut blev det så att de fick välja ut en rutin och då blev det katalogiseringen och det är mycket, tror jag, Sune Lindqvist som har gjort att det har blivit så. Björn Tell var kanske inte helt förtjust i det. Han hade lite andra idéer. Men han och Sune var väl inte sådär särskilt såta vänner. Åtminstone för att Björn Tell var väldigt iderik, så Sune suckade ibland och sade ”ja, du, för varje sammanträde vi har så är det något nytt projekt. Något nytt, nytt, nytt”. Björn Tell kunde inte fatta att vi andra måste tänka efter. Att man kan inte assimilera allting på en gång så snabbt som han gjorde, men så småningom så har han väl funnit sig.

Anna Orrghen: Innebar det här att det blev svårt att komma framåt i arbetet och utvecklingen för att det var så mycket diskussioner?

Marie-Louise Bachman: Ja, det är klart att det tog tid och det blev väldiga eftersläpningar och svårigheter. När vi skulle introducera nationalbibliografin, när den skulle läggas över, hade vi också mycket bråk för att få personalen med. Det var väldigt olika. Somliga tyckte att det var väldigt kul med det här nya och var intresserade av nytt och somliga ansåg också att det var roligare att katalogisera på det här nya sättet, medan andra inte riktigt hängde med och inte förstod sig på det och var lite rädda för apparaterna.

Anna Orrghen: Hur tyckte du att det var?

Marie-Louise Bachman: Jag är väl inte särskilt tekniskt begåvad. Naturligtvis blev man frustrerad när det inte fungerade. Från början var det väldigt kort tid när det var öppet. När LIBRIS III skulle dra igång blev det mer. Den första tiden minns jag mycket väl. Den varma sommaren 1975, det var den första riktigt varma sommaren på länge och det var närmare trettio grader. Då, mitt i sommaren stack de här teknikerna, de tog semester, och sen satt vi där mer eller mindre framför våra fåtal, vi hade väl en eller två terminaler, som vi skulle arbeta vid ett par timmar. Då skulle man försöka att få in åtminstone ett par katalogposter och det var väldigt roligt om man lyckades med det inom den där tidsramen. Sen blev det naturligtvis bättre och tiden utökades. Men sen var det ännu mer frustrerande, och då hade vi sagt att vi börjar inte med det här nya förrän vi är säkra på att vi får ut någonting också. Det skall inte bara gå in det skall gå ut också. Ja, då dröjde det väldigt länge innan det kom några katalogkort och några som var acceptabla. Där finns en väldigt rolig teckning som en av de som var mindre roade av datoriseringen, kollegan Christian Rinman tecknade, hönan som aldrig värper några ägg [Marie-Louise Bachman visar en illustration i särtrycket].

Anna Orrghen: Det är Accessionskatalogen?

Marie-Louise Bachman: Ja. LIBRIS skulle värpa någonting, antingen katalogkort eller också skulle den värpa Accessionskatalogen. Det dröjde och det dröjde och det dröjde.

Anna Orrghen: Du nämnde att LIBRIS bara var öppet vissa tider, vad berodde det på?

Marie-Louise Bachman: Vi använde datorn nere i Linköping och det var väl så. Jag kan inte riktigt säga varför. Så småningom utökades tiden, men det dröjde innan det blev så att vi kunde ha det dygnet om. Jag tycker du skall ta den där [Marie-Louise Bachman ger särtrycket till Anna Orrghen].

Anna Orrghen: Du får igen den.

Marie-Louise Bachman: Nej, ta den, det är ett särtryck, jag har säkert flera. Där står det också om det nordiska samarbetet som tyvärr aldrig ledde till någonting mera påtagligt men som var ett mycket trevligt samarbete där man träffade kollegor på de nordiska forskningsbiblioteken. Vi skulle försöka gå samman och göra ungefär likadant.

Anna Orrghen: Hur kom det sig att det inte blev någonting?

Marie-Louise Bachman: Jag vet inte. Det är väl som med mycket nordiska samarbeten, det går till en viss gräns och sedan blir det inte så mycket påtagligt, så gör man ändå som man vill. Men vi har haft kontakt.

Anna Orrghen: Ja, för det nämnde du också tidigare. Innan jag satte på bandspelaren pratade vi om Anders Noaksson på Bibliotekstjänst och du nämnde att ni haft kontakt.

Marie-Louise Bachman: Ja, just det. Sen är det samarbetet med folkbiblioteken och det tråkiga här i Sverige är att man har haft de här två bibliotekstyperna som har byggt upp sina system parallellt och att det har varit så väldigt trögt och dröjt så väldigt länge innan man äntligen nu kan samsöka. Det är inte många år som man har kunnat göra det inom den här ingången ”bibliotek.se” som man kan söka på. Och tvärtom hade Bibliotekstjänst sina tekniker som byggde upp sitt system som hette BUMS och BURK hette deras databas. Och de har fortfarande sina databaser för artiklar, Artikelsök.

Anna Orrghen: Var det någon gång tal om att man skulle ha ett gemensamt system?

Marie-Louise Bachman: De har väl försökt. Det var meningen att man åtminstone skulle samarbeta. Sen har det väl aldrig riktigt gått att gå ihop för det är det här med olika huvudmannaskap som gör att folkbiblioteken måste vara självständiga.

Anna Orrghen: Du nämnde tidigare att du bland annat hade varit på studieresa till USA?

Marie-Louise Bachman: Ja, studieresa kanske med citationstecken. Det var mer en resa för att hälsa på flickorna som jobbade på Library of Congress men samtidigt kunde jag titta på biblioteket. Det var intressant.

Anna Orrghen: Fanns det andra sätt du fick kännedom om teknisk utveckling eller nya vetenskapliga rön?

Marie-Louise Bachman: Ja, Sune Lindqvist reste ju. Ett tag var det mycket tal om samarbete med Tyskland. De var nere vid något universitet i Bochum som tydligen var mycket framåt redan på 70-talet, och Siemens tror jag man också hade kontakter med när det gällde det tekniska. När Lennart Gärdvall basade var han nere i Holland och tittade där, och sen var det naturligtvis också England. Sten Hedberg och jag har varit med på flera konferenser där man diskuterade katalogisering, de angloamerikanska reglerna.

Anna Orrghen: För någon form av internationell standardisering?

Marie-Louise Bachman: Ja. Sen har jag också haft förmånen att få vara med på världskongresserna som bibliotekarierna har, IFLA.

Anna Orrghen: Frågor kring datorisering, har det varit ämnen som varit aktuella där också?

Marie-Louise Bachman: Ja, det kan man väl säga. Den här internationella biblioteksorganisationen, IFLA, är indelad på ett ganska krångligt sätt i alla möjliga sektioner och underavdelningar, men då satt jag inom katalogkommittén. Så har du en annan som har med ämneskatalogisering och andra olika rutiner att göra. Det var trevligt att vara där och träffa kollegor ifrån andra länder och andra världsdelar. Och så kunde man snappa upp ett och annat om hur långt de hade kommit på andra håll också. Där kom jag runt till

olika världsdelar. Jag var till Kanada bland annat, i Ottawa. Och sen var det väldigt roligt när det var i Nairobi för det var annorlunda.

Anna Orrghen: När var det?

Marie-Louise Bachman: Det var 1984.

Anna Orrghen: Fanns det också särskilda tidskrifter eller sådana saker som man tog del av för att bilda sig?

Marie-Louise Bachman: Ja, oh ja. Det finns ju rätt gott om tidskrifter på det här området. I Sverige är det ganska dåligt med det men utomlands finns det gott om tidskrifter på engelska som ägnar sig enbart åt katalogisering.

Anna Orrghen: Var det någon särskild som du tog del av eller som var ledande?

Marie-Louise Bachman: Det kommer jag inte ihåg direkt, men vi läste väl den här som gavs ut i England.

Anna Orrghen: Hur var KB som arbetsmiljö eller som intellektuell miljö?

Marie-Louise Bachman: Jag har skrivit ner mina tidiga KB-minnen och det var den miljö som mötte mig när jag var elev i kursen och då var det någonting väldigt gammaldags och instängt. Och sen när jag kom tillbaka 1960 hade Uno Willers blivit chef och då hade miljön förändrats helt. Men mycket var det präglad av de ständiga ombyggnaderna. Willers försökte få huset ombyggt eftersom det behövdes, det var för trångt. Men det kunde bara bli stegvis. Det gjorde att det var ganska bökigt ibland med de där ombyggnaderna.

Anna Orrghen: Var det för att ni hela tiden fick mer material?

Marie-Louise Bachman: Ja. Verksamheten utvidgades och det blev mer personal och det blev naturligtvis mer material och vad skall man göra av det. Det var ständiga ombyggnadsdiskussioner som sen fortsatte även efter Willers tid och som resulterade i det nuvarande. Och där är det ständiga ombyggnader. Även om det inte är i större skala. För tillfället är jag lite sur på att de har någon mindre ombyggnad av referensbiblioteket så att en del av referensmaterialet inte är framme längre och det är ju det man är intresserad av nu när man inte längre är anställd där. Men det blir väl färdigt någon gång det också, får man hoppas. Annars har de mycket storstilade planer och det är roligt. Det går framåt. Och jag har förstått att KB som arbetsmiljö för forskare är mycket uppskattat och det är ju roligt.

Anna Orrghen: Det har jag också erfarenhet av.

Marie-Louise Bachman: Ja, de har fått ett gott betyg och det tycker jag är roligt att höra för det har varit lite svårare under vissa perioder. Men det har hängt ihop med att det har varit ombyggnader och sådär. Sen var det annorlunda förr i världen när allting var så öppet. Framförallt på lördagarna kunde det komma in folk som inte hörde hemma där som var lite beruskade. Så småningom var det väl begripligt att det måste komma till någon form av vakt. Och nu har det dämpats lite genom att vakten inte sitter när man skall in utan vakten sitter när man går ut och det tycker jag är ett framsteg. Och att det sen är

väldigt låst på ett annat sätt än det var förr. Men det hör ju tyvärr tiden till att allting blir mycket mer instängt och låst.

Anna Orrghen: När du arbetade där, hur såg era kontor ut?

Marie-Louise Bachman: Det var väl det som också gjorde att Willers måste bygga om. De ursprungliga lokalerna räckte inte till när personalen utökades så man satt i ganska provisoriska lokaler mitt uppe i bokmagasinen, kan man väl säga. Vissa delar av bokmagasinen var avdelade till arbetsrum och det var verkligen inte särskilt bra som miljö. Tvärtom, det skulle nog ha väckt fasa hos nutida arbetsinspektörer, hur vi satt då. Det var också ständigt klagomål på det och anmärkningar om att det inte var bra på olika sätt. Därför blev det bättre sen när det kom till en ombyggnad. De första åren på KB satt jag i sådana där tråkiga lokaler, sedan när den första ombyggnaden var klar fick vi riktiga rum så då var det betydligt bättre. Men samtidigt räckte det naturligtvis inte till utan när nästa utvidgning kom var KB tvungen att ha lokaler på andra sidan om Humlegårdsgatan ett tag.

Anna Orrghen: När LIBRIS kom i början, var den maskinen placerad på något särskilt ställe eller hade ni maskinen i era rum eller hur var det?

Marie-Louise Bachman: Nja, några riktiga datorer hade vi inte. Nu var det så att från början hade vi det som kallas för terminaler som var sådana där slavterminaler, kan man väl säga. Och så var det stora, bullrande skrivare som bullrade så att de måste stå på ett särskilt ställe. Så småningom gick man över till PC och då blev det betydligt lättare. Men det var bara de senaste åren under 90-talet, tror jag, som det så småningom började bytas ut. De allra äldsta terminalerna var ganska stora, bökiga maskiner. Bökiga skärmar, skall jag väl säga. Sen blev det mindre och mindre skärmar. Men var själva datorn stod är mig obekant. Jag minns bara den som stod i Linköping. Sen när det blev LIBRIS III vet jag inte riktigt hur det var. Det får du fråga andra.

Anna Orrghen: Du har nämnt Linköping som ett slags försöksbibliotek.

Marie-Louise Bachman: Ja, det var ju meningen att det skulle vara det, så det var där man började med att använda LIBRIS. Sen var det ett par bibliotek till, det var KB som genom Accessionskatalogen också skulle ha en terminal och sedan var det väl i Lund. Det var före Björn Tells tid. Där var man faktiskt ganska intresserad och var positivt inställd till försöksverksamhet medan man i Uppsala var mera grinig, ”nej, usch”. Tore Hagström var en utav LIBRIS ivrigaste kritiker och skrev artiklar om det. Och det var naturligtvis under den här perioden när det inte kom ut någonting och det var svårt att katalogisera. Det var ideliga problem. Men sen, och det är ju det lustiga, att när vi hade lämnat det här besvärliga LIBRIS II och kommit in i LIBRIS III, ja, då saknade Tore Hagström LIBRIS II. Jag vet inte varför, men det var väl några detaljer som var bättre kanske. Jag vet att det var någonting som han tyckte var bättre då, men det är klart att det blev bättre sedan.

Anna Orrghen: Fick ni göra om katalogiseringsreglerna när det kom nya LIBRIS-versioner eller kunde ni använda de gamla?

Marie-Louise Bachman: De första reglerna som vi hade med inbyggda formateringsanvisningar fick vi släppa. Då fick vi gå över till att man har separata anvisningar och sen hade man de svenska katalogiseringsreglerna. Om vi går till biblioteket sen så skulle vi

kunna titta på de reglerna. De kanske står någonstans eller finns hos några av bibliotekarierna.

Anna Orrghen: Ja, gärna. Innebar arbetet med LIBRIS att ni fick mer kontakt mellan biblioteken?

Marie-Louise Bachman: Ja, det är det som jag har upplevt som mycket positivt, att det blev mycket mer kontakt mellan biblioteken. Vi som sysslade med det här måste ha kontakt med varandra. Sten Hedberg och jag var någon slags hjälpgummor när det nya hade kommit igång, så de fick ringa till oss när de hade problem och vi skulle då reda ut det åt dem. Då fanns det vissa personer på varje bibliotek som var som kontaktpersoner för den här verksamheten.

Anna Orrghen: Hur var det innan det här?

Marie-Louise Bachman: Var och en var sig själv nog, kan man väl säga. När det gäller forskningsbiblioteken samarbetade man genom AK, men då skickade man bara in små lappar till AK och sen kom så småningom en tryckt bok som resultat utav det. Men annars var det just ingenting, utom då att den här centralkatalogiseringen kom till i mitten på 50-talet och skulle rationalisera katalogiseringen av det svenska materialet. De stora arkivbiblioteken får ju samma material ifrån tryckerierna och då tyckte man att det vore väldigt bra om det var någon som katalogiserade det och sen behövde inte de andra bry sig om det. Men det var inte alldeles enkelt. Men jag tror att det har varit till stor hjälp ändå.

Anna Orrghen: Du har varit ledamot i olika nämnder också?

Marie-Louise Bachman: Ja, jag tittade som hastigast i Lena Olssons avhandling för jag hade nästan glömt bort vad de hette. Vad alla de där akronymerna stod för. KROG och KRUT och allt vad de hette. Somliga hade enbart med LIBRIS att göra, andra hade med samarbetet biblioteken emellan, katalogiserings- och klassificeringsfrågor, KKN, att göra. Där var Anders Noaksson och andra från Bibliotekstjänst med, och Stockholms stadsbibliotek.

Anna Orrghen: Ungefär när bildades den nämnden?

Marie-Louise Bachman: Vad sade du?

Anna Orrghen: När bildades den nämnden?

Marie-Louise Bachman: Nu är du inne på fakta, det är sådant som jag inte har i huvudet.

Anna Orrghen: Men det finns på andra ställen så det gör ingenting.

Marie-Louise Bachman: Jag såg att Lena Olsson hade en uppräkningslista, jag undrar om det inte stod där också. Det stod vilka som var ledamöter av dem och möjligen också att det stod när de bildades.

Anna Orrghen: Du var också med i KROG som var katalogregelomläggningsgruppen?

Marie-Louise Bachman: Ja. Det var i dess regi som Sten Hedberg och jag var någon slags hjälpcentral dit de fick ringa när det hela hade kommit igång. Sen hade vi naturligtvis kurser och jag har rest runt och undervisat en del på olika håll.

Anna Orrghen: På andra bibliotek i Sverige?

Marie-Louise Bachman: Ja, det anordnades olika kurser i Statskontorets regi där man bland annat fick stå upp och tala om katalogiseringen.

Anna Orrghen: Du nämnde att det var ganska problematiskt med Statskontoret i början, hur var det när det blev färdigt?

Marie-Louise Bachman: Sen blev det nya människor. Ifrån början var det Ingvar Lindberg som var den ledande personen och under den sista fasen var det Inger Brinning som var högsta chef där. Sen hade hon ett antal medarbetare och alla var väl inte heller sådär väldigt, ja, de begrep sig inte riktigt på oss. Det är lite svårt med tekniker och humanister, att alltid komma överens.

Anna Orrghen: Ytterligare en grupp var NKP för nya katalogprodukter.

Marie-Louise Bachman: Ja, det måste ha varit på den tiden man fortfarande tänkte sig att det skulle komma ut någonting av trycket

Anna Orrghen: Du har ju också skrivit svenska katalogiseringsregler och gett ut och den har kommit upp i flera nya utgåvor också. Den kom -83?

Marie-Louise Bachman: Ja.

Anna Orrghen: Var den anpassad efter LIBRIS då?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var den. Men sen kom en ny version utav de amerikanska reglerna och då måste man anpassa sig. Och det var Bodil Gustavsson som nummer är på SUB som var redaktör där.

Anna Orrghen: Jag skall träffa henne nästa eller näst-näst vecka.

Marie-Louise Bachman: Jaha, det blir roligt att jämföra vad hon säger. Hon har inte varit med lika länge. Hon var i Linköping så hon kan ha en hel del att säga om hur det var där innan hon flyttade till Stockholm.

Anna Orrghen: Avslutningsvis undrar jag om det är någonting som du tycker är viktigt att ta upp från den här tiden men som vi inte har pratat om?

Marie-Louise Bachman: Nej, det är svårt att tidsmässigt och kronologiskt sälla ut alla de här grupperna som bara går i varandra. Nu är skönt att jag får lov att göra det eftersom jag skall träffa Anders Noaksson och vi skall erinra oss hur det var med katalogreglerna på 80-talet. Jag hoppas att han har grävt lite i protokoll och sådant där så man kommer ihåg bättre. Men när du intervjuar flera personer så kommer du att få fram lite mera klarhet i vissa saker. Annars kan jag väl bara säga det att jag sysslade ju också med svensk historisk bibliografi och det fortsatte jag med sen när jag hade gått i pension för då skulle den också så småningom komma in i LIBRIS genom att man äntligen lyckades

skaffa fram ett format så man kunde lägga in uppsatser också. Det dröjde länge innan de lyckades med det, men så småningom gick det. Då sysslade jag med den här tryckta versionen. Sen satt jag på KB tillsammans med Johannes Rudberg som var den nuvarande chefen för den här delen. Nu har han fått en annan tjänst inom KB så riktigt hur det blir med bibliografin vet jag inte. Men på KB har man väl åtagit sig att i alla fall försöka hålla den flytande elektroniskt.

Anna Orrghen: Sen har du också arbetat med svenskt bibliografiskt lexikon?

Marie-Louise Bachman: De vill alltid ha någon representant från biblioteken och det var förmodligen så att jag föreslogs av någon, den som satt innan. Det går den vägen.

Anna Orrghen: Du var på KB fram till -95?

Marie-Louise Bachman: Ja, jag gick lite över tiden. Jag trappade ned så jag hade en kortare arbetsvecka det sista året. Sen satt jag kvar genom att jag höll på med bibliografin. Det var under det senaste ombyggnadsskedet så då satt vi i huset på Humlegårdsgatan istället och tittade över mot det gamla huset till dess att vi fick flytta in i det och då följde jag med och satt åtminstone en kortare tid i det nya, ombyggda huset, i en av flyglarna. Där det är det som man egentligen inte ville ha, kontorslandskap. Det blev det förstås och det har de vant sig vid nu och har lyckats få det lite bättre än det var från början för då skulle det vara så väldigt öppet och det går inte, man måste kunna arbeta lite koncentrerat.

Anna Orrghen: Jag får be att få tacka så hemskt mycket.

Marie-Louise Bachman: Jaha, säger du att du är nöjd?

Anna Orrghen: Ja.

Marie-Louise Bachman: Jag tycker inte det blev så mycket om LIBRIS. Men i och med att du får den där [särtrycket] tror jag att du har ganska mycket fakta för där står det nog en del om de här grupperna. Här står det om KKN och om LIBRIS II.

Anna Orrghen: Lite om de grupperna skulle vi kunna prata om. Hur var arbetet i gruppen? Var det både förespråkare och de som var mindre förespråkare?

Marie-Louise Bachman: De som var mindre förespråkare höll sig nog utanför. Åtminstone på KB fanns det de som var väldigt negativt inställda, absolut inte ville ha med det här att göra och andra fick väl lov att anpassa sig. Men så småningom ger det sig genom att det oftast är de äldre som inte vill vara med om det nya och så småningom går de i pension och så kom det nya som kom direkt ifrån Bibliotekshögskolan i Borås och kan allting.

Anna Orrghen: Utbildning är någonting vi inte har pratat om, slog det mig nu.

Marie-Louise Bachman: Ja, just det.

Anna Orrghen: För du hade ingen bibliotekarieutbildning?

Marie-Louise Bachman: Nej, just det, det fanns ingen. Vad som fanns var den här biblioteksskolan vid Stockholms Stadsbibliotek. Ett tag hade jag vissa funderingar på att gå över till folkbiblioteken när jag sökte jobb, men det visade sig att de inte var så intresserade eller att det fanns ingenting då. Så det blev inte så utan genom att jag tog den här kursen fick jag så småningom glida in i ett specialbibliotek och sedan genom att ta examen så kom jag in på KB. Men någon utbildning för forskningsbiblioteken fanns inte utan det var att man tog sin examen och sen blev man amanuens och så fick man lära sig på plats, medan folkbiblioteken hade sin utbildning.

Anna Orrghen: Men sedan?

Marie-Louise Bachman: På 70-talet, -72 var det väl, så kom då BHS.

Anna Orrghen: Det var en utredning kring bibliotekaryrket.

Marie-Louise Bachman: Jo, det var det.

Anna Orrghen: Märkte man någon skillnad när de nyutbildade bibliotekarierna började arbeta hos er?

Marie-Louise Bachman: Ja, det var lite svårt att veta var man skulle placera dem. För så småningom under 70-talet var det mycket som upplöstes och det var ett besvärligt decennium överhuvudtaget med dessa ständiga sammanträden och stora möten och facket skulle bestämma och Willers skulle försöka hänga med. Nu tappade jag tråden, var var vi?

Anna Orrghen: Jo de nya bibliotekarierna.

Marie-Louise Bachman: Ja, just det, de nya. De kom ju och då var det svårt att veta om de hörde hemma inom assistentkarriären eller bibliotekariekarriären, för det var fortfarande så att för att bli bibliotekarie skulle man egentligen ha högre akademisk examen. Det där började så småningom att lättas lite på så att även sådana som hade fil mag kunde bli bibliotekarier på KB. I och med det så luckrades det så småningom upp och det tillkom inte heller särskilt många nya som hade licentiat, det var väl någon enstaka som var doktor. Så det där luckrades upp.

Anna Orrghen: Hade de lärt sig om datorisering i sin utbildning? För du fick ju lära dig på plats i biblioteket.

Marie-Louise Bachman: Nej, jag undrar om det var så tidigt som de här allra första. Jag tror inte det, utan då var det nog mera traditionellt. Det var en dam på min avdelning, CK, som hörde till pionjäreerna. Hon hade väl inte någon akademisk examen alls men hon gick sen över till universitetsbiblioteket och kom att syssla med periodika där. Sen vet jag inte riktigt när det kom in några nya. Men så småningom kom det allt fler och fler som hade gått BHS och så småningom hade väl undervisningen där också inriktats mot att att lära sig om datorisering.

Anna Orrghen: Om man tänker på dig som är historiker så har du en ämnestillhörighet, men det har inte de?

Marie-Louise Bachman: Nej, jag vet inte hur det är med antagningsvillkor. Från början var det till och med så att de inte ens behövde kunna några utländska språk, men det gick ju inte alls, utan det måste de. De måste åtminstone kunna engelska. Sen har det varit så att de skall ha något betyg i några ämnen, eller någon ämnesinriktning. Det tror jag i alla fall de flesta som har kommit in har haft, åtminstone de som har kommit på senare tid. De har definitivt haft någon examen från något universitet eller högskola plus BHS, att det läggs till BHS efteråt. Eller någon av de andra, för nu kan man utbilda sig även i Lund och Uppsala och Umeå, med lite olika inriktningar vad jag förstår.

Anna Orrghen: Jag kom att tänka på en sak. Du nämnde att Sten Hedberg och du var lite som hjälppfigur åt de andra. Vad var det för någonting som kunde uppstå? Vad var det ni fick hjälpa till med? Vad var det folk hörde av sig om?

Marie-Louise Bachman: De kanske hade problem med hur de skulle katalogisera en viss bok. Jag kommer inte ihåg riktigt, jag kan inte komma på något exempel. Men jag minns att det var trevligt med de där kontakterna och att det var vissa personer som var mycket ivriga på att få hjälp.

Anna Orrghen: Det här handlade om också katalogisering via datorn?

Marie-Louise Bachman: Ja, oh ja. Det var i LIBRIS III så det var det senaste, det var det.

Anna Orrghen: Var det också om det uppstod tekniska problem eller var det någon annan som tog hand om det?

Marie-Louise Bachman: Nej de tekniska problemen var mer lokala så det måste lösas där. Det här var, vad skall vi säga, formateringstekniska problem om kodningen och upp-gifterna och tolkningen av dem, och tolkningen av reglerna. Det är alltid problem med regler.

Anna Orrghen: Ja, jag tror att det var det.

Marie-Louise Bachman: Mmm, du känner dig nöjd?

Anna Orrghen: Ja, om det inte är något särskilt som du tycker är viktigt?

Marie-Louise Bachman: Nej, det tror jag inte. Ni har en tidsgräns, är det är cirka 1980?

Anna Orrghen: Precis. Det är inte så att jag raderar det som handlar om efter 80-talet men ungefär där går gränsen. Men är det någonting annat som du tycker är viktigt?

Marie-Louise Bachman: Nej, därför att en del av det som jag har sagt nu kanske gäller början av 80-talet när man hade gått över till LIBRIS III. Det är där jag har lite svårt att hålla isär vilket som var det ena och det andra. Det jag minns mycket väl är den här över-gången till LIBRIS II den där heta sommaren och när vi började. Det är sådant som man minns. Men med LIBRIS III gick det lite smidigare även om det också var lite skakigt. Jag var inte riktigt lika centralt placerad då som jag var 1975.

Anna Orrghen: Vad var det för skillnader mellan de olika LIBRIS-varianterna?

Marie-Louise Bachman: Det ligger väl på det tekniska planet. Men sen var det meningen att man också skulle kunna göra ämneskatalogiseringen i katalogposterna. Det var efterlängtat, men det dröjde innan det var klart. Men då är vi inne på 80-talet.

Anna Orrghen: Tack så hemskt mycket.

Marie-Louise Bachman: Ska vi gå till biblioteket?

Anna Orrghen: Vi går till biblioteket, det var därför du kom hit också.

Marie-Louise Bachman: Ja det var det, bland annat.